

İSTANBUL'UN FETHİNİN 550. YIL DÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE

Prof. Dr. Mustafa KESKİN

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

2003 yılı, İstanbul'un fethinin 550. yıldönümüdür. İstanbul, bu ismi almadan önce, kurucusunun adına nispetle "Kostantinopolis" idi. Roma'dan sıkılan imparator Kostantinos tarafından kurulmuştu. İstanbul, iki kıta üzerine kurulmuş belki de ilk kenttir. İslam kaynaklarında "Kostantiniyye" adıyla zikredilen İstanbul, yakın ve uzak, çeşitli milletlerin merak konusu olmuştur. İslam peygamberi Hazreti Muhammed'in bir hadisi, bu kentin açılması için adeta bir müjde teşkil etmiştir. Kostantiniyye'nin fethini gerçekleştirecek olan devlet başkanı ile askeri açıkça övülmüştür. O tarihlerden başlayarak Müslüman uluslar, bu şehrin fethini gerçekleştirmek için yarışmışlardır. Ayrıca, İstanbul'u ele geçirmek Türkler için bir "Kızıl Elma", mutlaka erişilmesi gereken bir ülkü olmuştur.

Osmanlı Devleti, Türkler'in bütün tarihleri içinde kurdukları devletlerin en ihtişamlısı idi. Bu devletin kurucusuna izafe edilen şu dörtlük önemlidir; Ertuğrul Osman oğlusun/ Oğuz Karahan neslinin/ Hakk'ın kemter kulusun/İstanbul'u aç gülzar yap. Nitekim, daha Yıldırım Bayezid'den itibaren Osmanlı sultanları, cihanşümül bir devlet olmak için, Kostantiniyye'nin fethinin elzem olduğunun bilincinde, bu şehri çeşitli tarihlerde kuşatmışlardır. Yalnız Anadolu veya Rumeli ile sınırlı bir devletin sürekli olmayacağına inanan Osmanlılar, aynı zamanda, İstanbul olmaksızın doğuda ve batıda varlıklarını emniyet içerisinde sürdüremeyeceklerini de biliyorlardı.

İstanbul Türkler tarafından iki kez fethedilmiştir. Birincisi, 550 yıl önce Fatih Sultan Mehmet tarafından, ikincisi de 80 yıl önce, 6 Ekim 1923'te Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından gerçekleştirilmiştir.

Büyük fethin gerçekleştiği 15. yüzyılın ikinci yarısı, Osmanlı Devleti'nin ve toplumun mana ve madde planında dorukta olduğu zaman dilimidir. Sadece ilim ve teknolojiye değil, aynı zamanda kültür ve ekonomide de dünyanın cazibe merkezi idi. Başta Edirne olmak üzere Bursa, Manisa, Amasya ve Orta Anadolu'nun büyük şehirleri; İslam dünyasından olmak üzere, dünyanın her tarafından bilim ve düşünce adamlarının toplandığı, eserlerini yayınladığı, nesilleri büyük hedeflere yönlendirdiği merkezler oldular. Müstakbel fethin altyapısını hazırladılar. Büyük devlet olma iradesini ortaya koydular. Sultan II.Mehmet'in "Benim gerçekleştirdiklerimi sizin yöneticileriniz hayal bile edemezler." sözü, o irade ile ilgilidir.

Büyük fethi gerçekleştirdiğinde 19 yaşında olduğuna bakılırsa, "Fatih" Sultan Mehmed'in mükemmel bir eğitim, öğretim ve terbiyeden geçtiğini rahatlıkla

söyleyebiliriz. Gaza ve cihadın şöhretli temsilcisi, aynı zamanda çağdaş lisanlara vakıf, ilimlerle mücehhez ve son derecede müteşebbis bir devlet adamıydı. Bütün İslam tarihinde çağdaşları ve sonrakiler tarafından “Fatih”sanı sadece ona tahsis edilmiş ve layık görülmüştür. 29 Mayıs 1453’te fetih müyesser olduktan sonra yayınladığı fermanda, bundan sonraki başkentinin halkına, din ve vicdan, ırz, can ve mal, girişim ve mülk edinme özgürlüklerini bahşetmiştir. Mehmet Neşri’ye göre, İstanbul’u yaratan O dur. Ayasofya Kilisesi, camiye dönüştürülmüş, minber konulmuş ve fethin ilk cumasında “Hutbe-i Muhammedi” irad edilmiştir. Fetihten yarım yüzyıl sonra İstanbul’un her tarafında başta saray ricali olmak üzere, hayırsever kimseler tarafından vakıf suretiyle 2500’den fazla, kamu yararına tahsis edilmiş kurumlar kurulmuştur. Fethedildiğinde 30 ila 35 bin kişi olarak tahmin edilen İstanbul’un nüfusu, 1473’te 80 ila 100 bine, 16. yüzyılın ilk yarısında ise 400 bine ulaşmıştır. “Dersaadet” olarak ünlenen İstanbul, aynı zamanda semavi dinlerin de merkezi haline getirilmiştir.

Büyük Atatürk’ün şu sözü ile bitirmek istiyorum: “Türk çocukları atababalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendilerinde güç ve kudret bulacaklardır.” 550. yıldönümünü büyük bir gururla kutlayacağımız kutlu fethin, hemen her alanda gençlerimize, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkma yolunda, bir güç kaynağı olacağına yürekten inanıyor, bu vesile ile Büyük Türk Milletinin bu güzel gününü kutluyorum.